

Л.Г. Бабур, доц.; Л.М. Несен, к.т.н., доц.; Т.Г. Ровенчак

ІНВЕСТИЦІЙНА ТА БУДІВЕЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІННИЧЧИНИ ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

ВСТУП. Одним із показників, що характеризують ступінь інтеграції країни та її регіонів у світове співтовариство, є обсяги іноземних інвестицій. Залежить цей показник від привабливості об'єкта інвестування.

Отримання як іноземних, так і внутрішніх інвестицій, умови їх залучення – це фактори, які характеризують інвестиційну діяльність як у цілому в країні, так і між її регіонами та сприяють подальшому розвитку зовнішньоекономічних зв'язків.

Для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави, регіону надзвичайно важливого значення набуває активізація інвестиційної діяльності. Інвестиції слід розглядати як чинник прогресивних структурних зрушень в економіці, інноваційних оновлень виробничого сектору, зростання надходжень обов'язкових платежів до бюджетних і позабюджетних фондів, укріплення фінансової системи.

Основним фондоутворюючим сектором економіки є будівництво. Саме воно створює кінцевий результат інвестиційної діяльності – підготовлені до експлуатації основні фонди для всіх галузей народного господарства.

Сфера будівництва – це основний ринок продукції промисловості будівельних матеріалів (ПБМ). Тенденції в даному секторі економіки є основою для прогнозування перспектив ПБМ. В свою чергу, характеристика інвестиційної діяльності в Україні, особливо динаміка та структура капітальних інвестицій, дозволяє визначити майбутнє самого будівництва. Таким чином інвестиційна та будівельна діяльність певною мірою корелюється із перспективами ПБМ.

Постановка задачі. Метою даного дослідження є стан інвестиційної та будівельної діяльності Вінницької області та визначення головних проблем і першочергових задач, вирішення яких сприяло б значному збільшенню інвестицій, спрямованих у капітальне будівництво області.

Результати дослідження. Інвестиції відіграють основоположну роль в економічній політиці. Ефективне використання інвестиційних ресурсів сприяє прискоренню науково-технічного прогресу, підвищенню добробуту народу, досягненню стабільного соціально-економічного розвитку даного регіону.

Попереднє десятиріччя характеризується спадом економіки. Зменшення виробництва майже в усіх галузях господарського комплексу Вінницької області почасти є наслідком старіння основних фондів, а також різкого зниження освоєння виробництва нових видів продукції і погіршення їх параметрів. Причиною цього є стабільна тенденція скорочення інвестицій протягом 1990-2000 рр. Якщо в 1990 р. питома вага області в загальних обсягах інвестицій в основний капітал становила 2,93%, у 1995 – 2,79%, то у 2000 р. – всього 1,54%. Індекси інвестицій в основний капітал у відсотках до 1990 р., за даними Вінницького обласного статистичного управління, представлені на рис. 1.

Починаючи з 2000 року відбувається поступове зростання інвестицій в основний капітал. Питома вага області в загальних обсягах інвестицій в 2001-2002 рр. становила 1,7%, в 2003 р. – 1,68%. За цим показником в 2003 р. область займала 18-те, а на душу населення – 23-тє місце в Україні. Новим явищем в області є залучення іноземних інвестицій, обсяги яких постійно зростають. Про це свідчать наведені дані (табл.1).

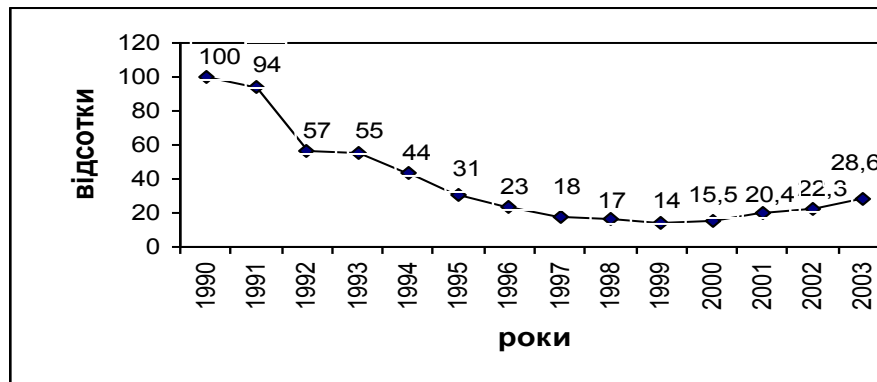

Рис. 1. Індеси інвестицій в основний капітал по Вінницькій області

Отже, як видно із табл.1, інвестиційний клімат Вінниччини з кожним роком покращується. За даними дослідження Київського інституту реформ Вінниччина у 2002р. вперше в інвестиційному рейтингу перемістилася з 15-ї позиції на 12-у. В 2003 році область отримала прямих іноземних інвестицій 64,9 млн. дол. США, що майже в 1,7 рази більше, ніж у 2002-му та становить 0,97 % від загальноукраїнського обсягу іноземних капіталовкладень [1].

Таблиця 1

Динаміка інвестицій в основний капітал

Показник	1999 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003р.	2003,% до 2000р.
Інвестиції в основний капітал:						
-у фактичних цінах, млн. грн.	283,8	365,4	554,6	635,3	857,0	
-у порівняних цінах, млн. грн.	202	222	292	320	409,8	184,6
-у відсотках до попередн. року		109,9	131,5	109,6	128,1	
Інвестиції в основний капітал на одну особу населення:						
-у фактичних цінах, грн.		203,5	313,5	362,3	93,1	
-у порівняних цінах, грн.	111,5	123,7	165,3	182,2	236,0	190,8
-у відсотках до попередн. року		110,9	133,6	110,2	129,5	
Прямі іноземні інвестиції, млн. дол. США	13,3	22,6	28,1	38,4	64,9	287,2

Вінниччина відома, як потужний агропромисловий регіон, тому зрозуміло, що 37,6% інвестицій спрямовані в харчову промисловість та перероблення сільгосппродукції. Основними інвесторами є Австрія – 17,99 млн. дол. США, Німеччина – 13,76 млн. дол. США та Чеська республіка – 6,77 млн. дол. США. Прямі іноземні інвестиції в будівництво становлять 103 тис. дол. США, що становить 0,16% від усього обсягу прямих інвестицій 2003р [2].

Лише за останні два роки темп приросту інвестицій в основний капітал в сумарному вимірі склав 41%, що майже в два рази перевищує середнє республіканське значення. Потроїлися прями іноземні інвестиції (СП «Поділля ОБСТ», «Nemiroff», «Аквапласт»).

СП «Поділля ОБСТ» (інвестувало понад 30 млн. дол. іноземних інвестицій) реалізація другої черги інвестиційного проекту дозволила збільшити об'єми виробництва в три рази; Вінницький масложировий комбінат після акумуляції контрольного пакету акцій у Вінницькій фінансово-промисловій групі КМТ наростив об'єми виробництва в 2,5 рази; ВАТ «Вінніфрут» могутня маркетингова стратегія дозволила збільшити об'єми виробництва в 2 рази. Це ж стосується розкручених торгових марок: компанії Nemiroff і Гайсинського консервного заводу [3].

Як відомо, джерелами інвестицій можуть виступати асигнування бюджетів усіх рівнів, іноземні інвестиції, власні кошти організацій і установ та заощадження населення. За джерелами фінансування найбільша питома вага у загальній сумі інвестицій 2003 році припадає на власні кошти підприємств та організацій (59,6 % або 510,4 млн. грн.), найменша – на кошти компаній, фондів тощо (0,2% або 2,1 млн. грн.). У зв'язку з переходом до ринкової економіки доля власних джерел та кредитів банків збільшується, а бюджетне фінансування скорочується. Так, інвестиції в основний капітал за рахунок коштів державного бюджету у відсотках до загального обсягу інвестицій у 1990 році становили 54,6 %, а у 2000 році асигнування з бюджету вже становили 3,2%, у 2001 р. – 4,6%, у 2002 р. – 2,7%. [2]. В 2003 році надходження коштів з державного бюджету збільшилось і склали 32,4 млн. грн. проти 17,3 млн. грн. у 2002 році, у відсотках до загального обсягу інвестицій 2003 р. це становить 3,8%. Структуру капітальних інвестицій за джерелами фінансування в 2003 році представлена на рис.2.

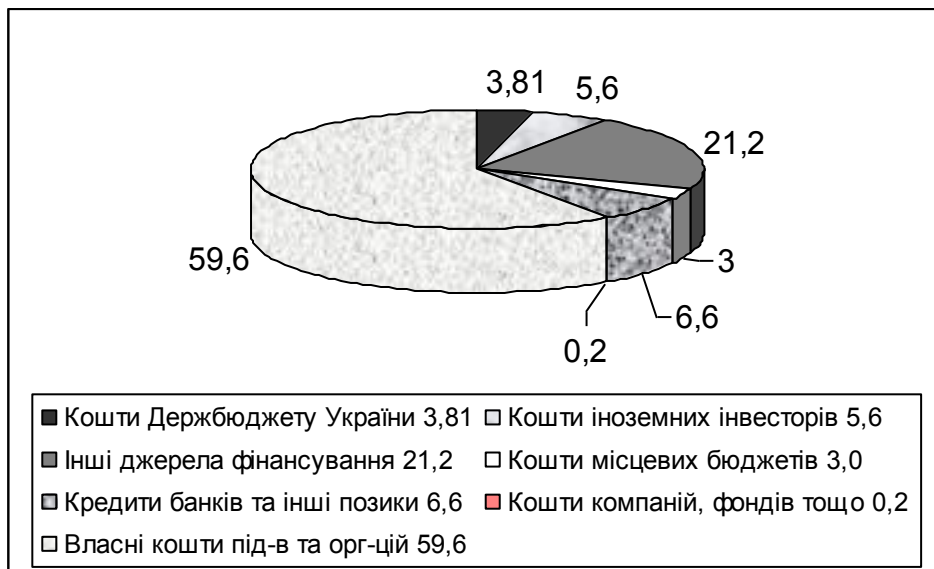

Рис. 2. Структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування за 2003 рік

Інвестиції мають особливе значення у розвитку ринкової економіки, але понад усе інвестиційні ресурси потрібні будівельній галузі, існування якої без інвестицій взагалі неможливе. Питома вага інвестицій в основний капітал будівництва до загального обсягу не значна. Простежити динаміку цього показника у відсотках до загального обсягу інвестицій серед видів економічної діяльності протягом трьох років можна за допомогою табл. 2.

Таблиця 2

**Структура інвестицій в основний капітал
за видами економічної діяльності у 2001 – 2003 рр.**

(відсотків до загального обсягу)

Вид економічної діяльності	2001 рік	2002 рік	2003 рік
Промисловість	27,8	28,0	29,3
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	14,7	9,6	8,0
Будівництво	0,7	1,4	1,9
Транспорт і зв'язок	24,4	19,2	16,4
Освіта	1,9	1,1	1,3
Охорона здоров'я та соціальна допомога	0,9	2,1	2,2
Оптова та роздрібна торгівля	5,9	7,3	5,9
Операції з нерухомістю, здавання під найом і послуги юридичним особам	21,6	28,9	31,4
Інші види економічної діяльності	2,1	2,4	3,6

Як свідчать наведені дані, основний напрямок інвестування – це промисловість та операції з нерухомістю. В будівництві питома вага інвестицій до загального обсягу не значна, хоча протягом останніх трьох років відбувається поступове збільшення інвестицій, так, обсяг інвестицій в основний капітал будівельної галузі у фактичних цінах в 2001 році становив 3,997 млн. грн., в 2002 р. – 8,816 млн. грн., в 2003 – 16,337 млн. грн. [2].

Інвестиції спрямовуються в ті види економічної діяльності, де можна отримати прибуток і, відповідно, суб'єкти господарської діяльності не зацікавлені в нагромадженні ресурсів з подальшим вкладенням їх у сфери, де вкладення мають низьку прибутковість. Активізація інвестиційної діяльності перш за все залежить від фінансового стану інвестора та привабливості об'єкта інвестування.

Зростання інвестицій, спрямованих у капітальне будівництво сприяє розвитку будівельної діяльності. Після спаду, який спостерігався минулими роками, нині будівництво в області набирає обертів. За рахунок усіх джерел фінансування в 2002 р. освоєно капітальних вкладень на суму 635266 тис. грн., що складає 1,7% до даних по Україні та введено в дію основних фондів вартістю 645312 тис. грн. (1,9 % до загальних по Україні) [2]. В 2003 році зростання обсягу капіталовкладень до 2002 року становило 128,1%.

2003 рік характерний зростанням обсягів підрядних робіт, виконаних власними силами. Так, майже на половину, ніж у 2002 році, збільшився обсяг виконаних робіт (темп зростання – 148,6%) і у фактичних цінах становив 297,6 мільйонів гривень [4]. Найбільший внесок у виконання підрядних робіт був зроблений будівельними підприємствами колективної власності – 64,2%, найменший – комунальними – 0,6%, державними – 27,7% і приватними – 7,5%. Простежити динаміку виконання підрядних робіт можна за допомогою табл. 3.

В 2004 році виконання підрядних робіт, виконаних власними силами у фактичних цінах становить 478,0 млн. грн.

Таблиця 3

Динаміка індексів обсягів підрядних робіт, виконаних власними силами

Індекси обсягів робіт	1990 р.	1995 р.	1999 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.
- у відсотках до попереднього року	89,0	59,1	82,2	94,5	110,3	92,8	148,6
- у відсотках до 1990 р.	-	22,1	10,3	9,8	10,8	10,0	14,8

Серед об'єктів та потужностей соціальної сфери пріоритетним залишається житлове будівництво. В 2002 році введено в експлуатацію 273,5 тис. м² загальної площі житлових будинків (4,5% до загальних по Україні). В 2003 році введено в експлуатацію майже 3,1 тис. квартир загальною площею 302,3 тисячі квадратних метрів (4,7 % до загальних по Україні), що на 10,5% більше, ніж за попередній рік, а приріст введення житла в порівнянні з 2000р. на 114,6% [2]. Переважну більшість загальної площі житлових будинків (79,5%) становить індивідуальне житлове будівництво.

До негативних факторів в будівельній галузі Вінниччини можна віднести незадовільний стан розрахунків замовників за виконані підрядні роботи. Протягом 2002 р. рівень оплачених робіт не перевищував 85,6%. Ситуація з оплатою виконаних робіт в 2003 році дещо покращилась. До кінця 2003-го замовниками було оплачено 90% від загального обсягу виконаних робіт, що на 11% більше, ніж у попередньому. Цьому сприяло укладення вагомих за вартістю контрактів на будівництво та реконструкцію об'єктів паливно-енергетичного комплексу, зокрема Ладжинської ТЕС та Хмельницької АЕС, які забезпечені достатнім фінансуванням [2].

Незадовільними є фінансові результати діяльності будівельних підприємств. Рентабельність будівельних організацій в силу багатьох причин низька. Так, в 2001 р. рівень рентабельності операційної діяльності становив 4%, а в 2002 р. збитковість досягла 1,1 % [2]. Загальна кількість збиткових підприємств в 2002 р. становила 52%. В 2003 році ситуація змінилась на краще. Від'ємний фінансовий результат мали вже лише третина будівельних підприємств, а рівень рентабельності по всій будівельній галузі становив 1,9%.

Незважаючи на те, що заробітна плата зростає (в 2003 році вона зросла на 38,5% проти 2002 р. і становила 478,19 грн., в 2004р. – 667,11 грн.), все рівно тисячі будівельників знаходять попит на свою працю за межами України і все ще залишається проблемою велика плінність кадрів та неефективне використання робочого часу. В 2003 році втрати робочого часу в середньому на одного працівника становили 228 годин. Залишається відкритим і питання кваліфікованих кадрів будівництва. Просто будівельників, виробничників – багато, а от архітекторів, менеджерів, організаторів – гостра нестача, що певним чином відображається на освоєнні капітальних інвестицій.

Висновки

Характеризуючи результати інвестиційної та будівельної діяльності можна стверджувати, що в області простежується стійка тенденція до економічного зростання, яка супроводжується поліпшенням якісних показників. 2003 рік характерний зростанням інвестицій, спрямованих у капітальне будівництво області, але цей процес відбувається повільно. Важливими умовами підвищення ефективності інвестиційної діяльності є скорочення строків будівництва і незавершеного виробництва, зниження вартості об'єктів, які

вводяться. В 2003 році переважна частка виконаних робіт (87,1%) припадала на трудові колективи, які займалися будівництвом завершених об'єктів, а от зростання собівартості будівництва (протягом лише останнього року ціни на будівельні матеріали зросли приблизно вдвічі) привело до підвищення договірних цін на будівельні роботи. Вищими стали і податки (ПДВ на житло). Прийнятий в 2003 році Закон України “Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю”, який вступив в силу з 1 січня 2004 року не сприяє збільшенню кількості будівельних підприємств та підвищенню їх рентабельності. Всі інвестиційні капітали відповідно до цього Закону мають іти не безпосередньо будівельній організації, а спеціальним фондам, котрі нібито мають контролювати, як використовуються кошти. Для будівельників це додаткові витрати, які безпосередньо ляжуть на собівартість будівельних робіт.

Для покращення стану інвестиційної та будівельної діяльності Вінниччини необхідно:

- розробити інвестиційні проекти і програми регіонального розвитку;
- створити умови для рівноправного, прозорого і відкритого процесу реалізації інвестицій у капітальному будівництві;
- активізувати роботу над Законом України, який стосується продажу через аукціон земель несільськогосподарського призначення;
- спростити дозвільну систему в сфері отримання дозволів на будівництво та виконання будівельно-монтажних робіт;
- активізувати інвестиційну діяльність, перш за все у житловому будівництві за рахунок впровадження удосконалених, доступних фінансово-кредитних механізмів;
- стимулювати залучення грошових коштів населення;
- провести глибокий аналіз роботи будівельної діяльності підприємств та визначити тенденції, що впливають на їх розвиток;
- у зв'язку з тим, що Вінниччина має об'ємну сировинну базу, впровадити використання місцевих матеріалів, золошлакових відходів;
- забезпечити ефективну керованість інвестиційними процесами у будівництві та підвищити престиж державних інвестицій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Статистичний щорічник України за 2003 рік.
2. Статистичний щорічник Вінниччини за 2003 рік. Головне управління статистики у Вінницькій області, 2004.
3. Коровий В., Родинкова В. Привлекательный инвестиционный климат // Конкуренция. – 2003. – №6. – С.16 – 19.
4. Статистичний бюлетень. Економічне і соціальне становище Вінницької області за 2003 р. Вінницьке обласне управління статистики, 2004.

Рекомендовано кафедрою менеджменту будівництва, охорони праці та безпеки життєдіяльності

Бабур Людмила Григорівна – доцент кафедри менеджменту будівництва, охорони праці та безпеки життєдіяльності, **Несен Леонід Миколайович** – доцент кафедри менеджменту та моделювання економіки, **Ровенчак Тетяна Гаврилівна** – асистент кафедри менеджменту будівництва, охорони праці та безпеки життєдіяльності

Вінницький національний технічний університет